

INNAN HAVET TYSTNAR

TEXT: JOHAN AUGUSTIN FOTO: BRUNO EHRS

Senegal har länge fört en ojämn kamp mot det illegala rovfisket. Landets fiskeriminister tar nu hjälp av den radikala miljögruppen Sea Shepherd för att stoppa de utländska trålare som olovligen tömmer havet på fisk. Inom kort kommer jakten att trappas upp och ske med hjälp av obemannade drönare.

M

ed gryningen som enda ljuskälla hoppar Rodwan El Ali ner i den lilla fölgebåten. Vågorna slår mot relingen och stänker upp i hans och förarens ansikten. Men han bekymrar sig inte. Siktet är inställt

på fiskeflottan längre bort vid horisonten. Båten styr ut över havet utanför Senegal som länge har varit ett av de mest fiskrika vattnen i världen.

Resten av besättningen är kvar på en gammal ombyggd fiskebåt som numera används av miljöorganisationen Sea Shepherd. Ombord finns sammanlagt tolv personer. Hälften utgörs av Sea Shepherdbesättningen, resten är ett par senegalesiska inspektörer, ett franskt tv-team och OmVärlden.

Fiskebåten guppar sakta fram bland vågorna medan fölgebåten, som har två kraftiga Yamahamotorer på akterspegeln, flyger fram. Denna natt vill de kontrollera om de 18 trålare som har syns på radarn i området har fisketillstånd. De flesta trålarna har inte sina identifieringssystem påkoppade vilket har gjort Sea Shepherdbesättningen misstänksam.

Rodwan El Ali, som plöjer genom vågorna i den snabba fölgebåten, är ingen vanlig miljöaktivist. Han är son till Senegals fiskeriminister, Haidar El Ali. Sedan början av 2014 har Senegals regering tagit hjälp av Sea Shepherd för att få hjälp att patrullera landets 70 mil långa kustlinje. Målet är att sätta stopp för utländska trålare från bland annat EU, Ryssland, Kina och Sydkorea som genom sitt

ofta olagliga fiske har överutnyttjat vattnen utanför Västafrika.

- Trålarna tar upp vår fisk och exporterar den. De för ut alla pengar ur Senegal, säger Rodwan El Ali.

Han har en bakgrund som dykinstruktör, har ett stort miljöintresse, och gedigen kunskap om fiske och dess konsekvenser. Därför var det självklart för Sea Shepherd att Rodwan El Ali skulle vara med och bevaka tjuvfisket längst landets kust.

Rodwan El Ali minns hur det för tio år sedan fanns "mängder med hajar och andra stora fiskar" alldeles intill strandkanten i Dakar.

- I dag måste man åka ut 30 kilometer för att hitta fisk, och fortsätter det så här kommer det inte att finnas något kvar om tio år.

Efter ett par timmar är Rodwan El Ali tillbaka på Sea Shepherds moderfartyg. Han har fotograferat trålarnas nummerplåtar och han visar dem för de två senegalesiska inspektörerna från fiskeriministeriet. De kollar i sin tur om trälaren med benämningen DAK 1114 och de andra båtarna finns med på listorna över dem som har fiskelicens. Samtliga finns med den här gången.

Men så är inte alltid fallet. På sistone har tjuvfiskande trålare, utan licenser, syns allt oftare längst kusten. Särskilt nattetid. Ett exempel är den ryska trälaren Oleg Naydenov som gång på gång fiskat utan licens i västafrikanska vatten. Till slut bordades hon av senegalesisk militär och fördes till Dakars hamn i början av januari. Den ryska trälaren släpptes några veckor senare mot en miljon dollar i borgen, i väntan på rättegång.

Kampanjledare. Lamya Essemlali leder Sea Shepherds spaning utanför Senegal. Fransyskan har vikt sitt liv åt att rädda världens hav och dess fisk- och djurliv.

Spaning. Sea Shepherd patrullerar havet utanför Senegals kust i jakten på illegala trälare.

◀ **OMBORD PÅ SEA SHEPHERD-FARTYGET** är det trångt och gemytligt. Besättningen består av amerikaner, spanjorer, fransmän och britter. De arbetar i skift med att sköta navigering, se till maskinrummet eller laga superb veganmat.

Kampanjledare i Senegal är Lamya Essemlali. Hon har åtta års erfarenhet i Sea Shepherd och har varit med om aktioner i Antarktis, Medelhavet och på Färöarna. För två år sedan träffade hon Senegals miljöminister Haidar El Ali. Han berättade att landet hade stora problem med illegalt fiske och tyckte att det vore bra om Sea Shepherd kunde komma hit och hjälpa till att motarbeta det.

Lamya Essemlali har sin bas i Paris där "människor äter alldeles för mycket fisk". Enligt henne kommer hälften av all fisk i Frankrike från Afrika.

- Sju miljarder människor kan inte äta fisk, det börjar bli ont om tid att förändra vår livsstil.

Sea Shepherd har genom åren gjort sig

MILJÖORGANISATIONEN SEA SHEPHERD hör till de mest hårdföra. Organisationen grundades av kanadensaren Paul Watson 1977. Han hade tidigare tillhört Greenpeace men ansåg att de inte var tillräckligt handlingskraftiga.

Sea Shepherd har genom åren gjort sig

känd för sitt arbete med att skydda hajar, sälar, delfiner och havssköldpaddor - men framför allt för sin årliga kampanj i Antarktis där de försöker stoppa den japanska valfångstflottan från att döda valar. Organisationen har tydligt sagt att de "sätter havens invånare först". De drar sig inte för att sänka fartyg som ligger i hamn, något som de också har gjort vid ett flertal tillfällen.

En av Sea Shepherds frontfigurer är svenske Peter Hammarstedt. Varje vinter deltar han som kapten på fartyget Bob Barker i Antarktis där spänningen mellan hans organisation och Japan ökar för varje år. Sammandrabbningarna med de japanska valfångarna följs av ett kamerateam som gör den populära serien *Whale Wars* för Animal Planet. Serien har gjort den radikale svensken känd, inte minst i USA.

I Antarktis har Sea Shepherd använt två långdistansdrönare för att effektivt hitta valfångstfartygen. Inom kort kommer även ett förarlöst flygplan användas i Senegal i jakten på misstänkta trälare.

- En drönare håller på att byggas, och när den är klar kommer vi kunna spana över ännu större havsytor, förklarar Rodwan El Ali belåtet.

FISKERIMINISTER HAIDAR EL ALI promenerar i rask takt mot sitt kontor i regeringsbyggnaden i centrala Dakar. Han sticker ut i sin blommiga skjorta och han skrattar och hälsar på människorna han möter. Det märks att han är populär. Jobbet som fiskeriminister fick han i november och han har stora planer för Senegals fiskepolitik. Därför är samarbetet med Sea Shepherd viktigt.

- De snackar inte, de agerar. Precis som jag, slår han fast.

Haidar El Ali berättar att regeringen antagit en ny fiskelag. Från och med april kommer marina reservat införas där fiskbeståndet ska kunna återhämta sig. Fiskestopp införs för till exempel sardinella (afrikansk sardinell) och för bläckfisk under några månader om året.

Det blir också totalt förbud mot att ut-

färda nya fiskelicenser till trälare. Hittills har det varit svårt att begränsa antalet nya licenser i Senegal. De kostar 15 000 euro om året vilket lockar till svarthandel och korruption.

- Det finns personer inom regeringen som tjänar stora pengar på fiskelicenser. Det är svårt för oss att ha full koll på det, säger Haidar El Ali.

En viktig nyhet i den nya lagen är att det blir möjligt för senegalesiska inspektörer att borda fartyg som misstänks använda nät med för små maskor eller för att dra upp otillåtna arter. I dag är det bara militären som har tillstånd att borda båtar.

Många utländska fartyg, bland annat från EU, har hittills kunnat runda restriktionerna kring fiskelicenserna genom att flagga om sina trälare till senegalesisk flagg. Ett annat sätt är att starta ett "joint venture" med en senegalesisk partner för att sedan fortsätta fisket som vanligt och sända stora delar av fångsterna på export medan en mindre del säljs på den inhemska marknaden.

Hotet om utfiskning kan emellertid inte enbart skyllas på trälarna, utan lika mycket på det småskaliga fisket, menar Haidar El Ali. Dels för att den här sektorn växer för varje år, dels för att de tar upp för små fiskar, sådana som egentligen borde lämnas kvar för att växa till sig.

- Jag går runt i byarna och hittar sardinella som är fem centimeter långa, och havsabborrar på tjugo centimeter. Den nya lagen gäller alla: vi måste skydda småfisken, låta dem få växa till sig!

HAVSBRISEN DRAR MED sig lukten av fisk när den drar fram över den långa sandstranden i fiskesamhället Kayar, sex mil norr om Dakar. Ljusblått skum bildas när vågorna slår mot de hundratals karaktäristiska avlånga träbåtarna, så kallade piroger. De är ofta målade i den senegalesiska flaggens färger grönt, gult och rött.

Båtarna som är på väg mot strandkanten är fullastade med morgonens fångst. Män i alla åldrar hjälps åt att lägga ut trästockar i vattenbrynet för att rulla upp pirogerna ▶

Fiskare. Alpha Kadam är fiskare i Dakar.
Han tvingas numera allt längre ut till havs
för att hitta fisk.

➔ på stranden. Kvinnor fungerar som mellanhänder i fiskhandeln. De köper delar av fångsten direkt på plats, lägger ut dukar på sanden och säljer den vidare. En del av fisken hämtas av hästdragna vagnar som transporterar den till lastbilarna som ska ta den dagsfärska fångsten till de centrala delarna av landet, eller på export till andra länder.

Kayar är ett av landets viktigaste fiskeläge. Här är det förbjudet att fånga fisk under en viss längd beroende på art. Fiskarna i byn sätter gemensamt upp klara riktlinjer för hur mycket fisk som får fångas, och man avstår från att fiska vissa månader så att reproduktionen kan ske ostört.

Alassane Mbengue, 47, drar upp sin pirog ur vattnet och fyller en plasthink med nyfångad fisk. Han har fiskat utanför Kayar i 30 år och vet var han ska fiska efter varje art. Han berättar att floderna för med sig mycket näring, vilket lockar fisken till flodmynningarna. Han vet också att överfiske inte är hållbart i längden.

- Vi bestämmer gemensamt när vi får fiska, och när vi inte ska. Det är bara Kayar som har sådana regler, berättar Alassane Mbengue.

Men trots fiskereglerna har det blivit ont om fisk i havet även här. Några arter som hammarhaj ser man knappt till längre, berättar Alassane Mbengue och tycker att alla delar ansvaret för det.

- Både vi småskaliga fiskare och det industriella fisket - det måste införas marina reservat, där fisken kan få en chans att återhämta sig, säger han.

Han drar fram ett nät från båten, tillverkat i bomull. Syntetiska fisknät är förbjudna sedan länge eftersom de lever kvar i naturen och "spökfiskar" på egen hand.

- Vi måste börja använda nät med ännu större maskor så att småfiskarna kan simma igenom, säger han.

Ingen av Alassanes Mbengues tre söner kan enligt honom tänka sig att följa i pappas fotspår. Framtiden ser alltför oviss ut.

- Havet är på väg att tömmas. Om vi inte organiserar oss och arbetar tillsammans så finns det ingen framtid, säger han och får medhåll av sin tolvåriga brorson som hjälper till att lasta av fångsten.

- Det kommer inte att finnas några sådana jobb i framtiden. Jag ska satsa på att bli läkare, säger brorsonen Alioune Ndiaye.

ISLUTET AV JANUARIsamlades ett antal experter och politiker på Rosenbad i Stockholm för en tvådagarskonferens om globala fisketrender. Bland annat deltog Sveriges landsbygds- och fiskeminister Eskil Erlandsson, och Isabella Lövin som är EU-parlamentariker och sitter i fiskeriutskottet.

Just EU är en viktig aktör på det här området. Unionens fiskeflotta är en av anledningarna till att vattnen utanför Västafrika håller på att tömmas på sin viktiga naturresurs. Men från och med i år gäller en ny lagstiftning på det här området. Enligt den gemensamma fiskeripolitiken får EU bara ingå fiskeavtal med kustnationer om det finns ett överskott i fiskbestånden som inte de lokala yrkesfiskarna har kapacitet att fånga.

"HAVET ÄR PÅ VÄG ATT TÖMMAS. OM VI INTE ORGANISERAR OSS OCH ARBETAR TILLSAMMANS SÅ FINNS DET INGEN FRAMTID."

ALASSANE MBENGUE

Men samtidigt som lagstiftningen stramas åt lever frågan om det kritiserade fisket utanför Marocko och Västsahara kvar. För två år sedan röstade EU-parlamentet ned ett kritiserat fiskeavtal med Marocko som man menade inte gynnade det av Marocko ockuperade Västsahara.

Avtalet fick dock åter grönt ljus av medlemsländerna i november förra året när det efter omförhandlingar godkändes av Europaparlamentet. Det nya avtalet innebär att 126 fiskefartyg från elva EU-länder får fiska i marockanska och västahariska vatten under fyra år framöver. Totalt ger det Marocko 257 miljoner kronor från EU och 86 miljoner från de utländska fartygsägarna.

Sverige röstade mot avtalet och regeringen anser att allt fiske i Västsahara som inte godkänts av västaharierna själva strider mot folkrätten. Men enligt en rapport från Greenpeace har svenska fiskeföretag exporterat åtta trålare till Marocko som nu exploaterar fiskbestånden i västahariska vatten.

Innan Eskil Erlandsson gick upp i talarstolen gav han sin syn på de påstådda svenska trålarna i Marocko. Han menade att de hade flaggats om.

- Det finns inga svenskregistrerade fartyg där, de är sålda. Svensk lagstiftning gäller för svensk verksamhet. Vi kan ju inte blanda oss i andra länders verksamheter, sade han.

Isabella Lövin betonade däremot att problemet med att EU-länderna flaggar om till ett annat land är "enormt och svårt att lösa".

- Det är så lätt att komma undan när det gäller sjöfart och fiske. Det kommer vara en jättelång process att diskutera begreppet "beneficial ownership" som kan betyda att en båt ägs av ett företag som har sitt huvudkontor i Sverige eller Spanien, men är flaggad i till exempel Panama. Vi måste enas om vem som är den egentliga ägaren - och vad den har för ansvar, sade Isabella Lövin.

Hon var besviken över beslutet att EU får fortsätta att fiska i Marocko och Västsahara och förstärkte inte hur det kan vara lagligt. Men samtidigt sade hon att fiskeflottan kommer att ha extra skarpa ögon på sig de kommande åren.

- Vi kommer hela tiden kräva nya redovisningar och rapporter av EU-kommissionen, sade hon.

EU-kommissionens inställning är att Atlanten fortfarande håller stora fiskbestånd i de aktuella havsområdena. Men enligt Isabella Lövin stämmer inte det. Redan för ett par år sedan höll fisken på att ta slut.

Isabella Lövin var trots allt positiv inför framtiden. EU-kommissionen har börjat ta små steg för att bekämpa det illegala fisket och den har planerat in besök i både Kina och Ryssland för att försöka få med dem på båten. Målet är ett globalt samarbete.

- Det är lätt att tänka att det inte spelar någon roll vad vi gör här när Kina, Taiwan, Korea och Ryssland är de stora bovarna. Så länge vi inte debatterar och inte konfronterar dem så kommer man inte komma åt problemet, sade hon.

PÅ STRANDEN I YAKHAR, ett av fiskelägena i Senegals huvudstad Dakar, ligger stora högar med hammarhaj i sanden. De är under en meter långa och knappast fullvuxna. En hammarhaj kan bli fyra meter lång. Deras förvrängda kroppar är blodiga,

Slakt. Hammarhaj är en art som länge har överfiskats och som håller på att försvinna utanför Senegal. På stranden i Yakhhar slängs hajarna i högar innan deras olika delar går på export.

Självsanering. I Kayars fiskeläger har fiskarna beslutat om hårdare regelverk för att motverka överfisket. Fångsterna hämtas fortfarande med häst och vagn på stranden.

➔ sönderskurorna och luften är full av flugsvärmar. Det stinker av förruttelse i förmiddagssolen.

Fenorna är en eftertraktad ingrediens i hajfenssoppa och de avskurna fenorna går på export till Kina. En fiskare berättar att kropparna ska saltas och exporteras

söderut till Togo.

Bacary Sadio är statlig fiskekontrollant och han tar emot oss på sitt kontor alldeles intill stranden. Han säger att det sammanlagda trycket av industriellt och småskaligt fiske i Senegal inte längre är hållbart.

- Det händer mycket ute till havs som

vi inte får reda på. Vissa fiskare använder fortfarande dynamit. Då flyter 30 procent av fisken upp till ytan och 70 sjunker ner till botten, förklarar han.

Det råder inget tvivel om att fiskefångsterna blir mindre. Samma sak gäller fiskarnas storlek. Numera tvingas allt fler småskaliga fiskare att resa längre ut till havs. Då spenderar de mer bensin och konkurrerar samtidigt med de industriella båtarna. Det finns många historier om fiskare som åkt ut till havs och aldrig kommit tillbaka. Deras piroger har försvunnit i stormar eller blivit rammade av trålare. Det har dessutom blivit vanligare att åka över till fiskevatten som tillhör Gambia, Mauretanien och Guinea-Bissau för att fiska olagligt - vilket leder till konflikter med grannländerna.

Fiskekontrollanten Bacary Sadio är precis som de flesta andra senegaleser förtjust i fisk och det har blivit dags för lunch. Han går över till ett matstånd som serverar nationalrätten thieboudienne som består av ris, grönsaker och en matig fiskbit.

Att människor måste ha mat på bordet går inte att ändra på, menar han. I stället är det bättre regelverk som krävs.

- Vi har haft minskade fångster i många år, men det är först nu vi börjar diskutera problemet. Det är ett steg i rätt riktning men vi har ingen tid att förlora, säger han. ▣

SENEGAL OCH FISKE

Senegal är knappt hälften så stort som Sverige, och har en befolkning som närmar sig 14 miljoner. De västafrikanska fiskevattnen räknas till de rikaste i världen tack vare den uppvällning (kallt näringsrikt vatten flödar upp till ytan) som sker mellan december och maj och som därmed lockar till sig stora fiskstim med sardinella och makrill. Med fiskstimmen kommer också gigantiska trålare, framför allt från EU och Ryssland - hundra meter långa och med kapacitet att fånga och frysa 250 ton fisk om dagen.

Fisk är den största proteinkällan i Senegal och fisk är grundstommen i landets ekonomi. Fisk är landets största exportinkomst.

Det industriella fisket uppges under 2010 ha tagit upp 450 000 ton, en ökning med 21 procent från året innan (dock tros mörkertalet vara mycket stort). Samma år uppskattas det småskaliga fisket till 350 000 ton, mestadels

sardinella, (även här är mörkertalet troligtvis mycket stort).

2006 var antalet utdelade fiskelicenser 200. I dag är siffran 121. Förutom fiskelicenser som används av trålare, beräknas det finnas omkring 30 000 piroger som används till småskaligt fiske. Dessa ökar i antal varje år. Många piroger byggs om - med fryskapacitet för större fångster och för att kunna vara ute till havs under längre perioder.

De västafrikanska vattnen har bland den största andelen illegalt fiske i världen: 37 procent av regionens totala fångst. 26 miljoner ton (värt 23 miljarder dollar) beräknas försvinna årligen genom illegal handel.

Källor: Environmental Justice Foundation, FAO, Greenpeace.